פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים כְּשֵׁרָה - שמדין 'לבוד' נחשב שהחקק לבוד ומגיע עד כנגד הכותל (רש"י), שגם על 'דבר גוש' [-שיש בו ממשות] אומרים 'לבוד' ורואים כאילו הוא אינו, ונחשב כאילו ניטלה הקרקע שמהחקק עד הכותל (פמ"ג או"ח שסג משב"ז א, ושם תרלג א"א ח). ולפיכך, אפשר לשבת אף חוץ למקום החקק [-המקום הנמוך שאין בו גובה עשרה טפחים, שבין החקק לכותל], כיון שמדין 'לבוד' נחשב כאילו המקום חקוק ויש בו גובה עשרה טפחים (המכתם; מאירי).

ויש שפירשו, שמדין 'לבוד' רואים כאילו הדפנות התקרבו למקום החקק (שיטת ריב"ב; פמ"ג שם וביכורי יעקב תרלג, יא, בדעת הטור דלהלן), אבל אין לפרש שרואים כאילו ניטלה הקרקע שבצד החקק, שאין אומרים 'לבוד' על 'דבר גוש' (פמ"ג וביכורי יעקב שם). ולפיכך, אי אפשר לשבת חוץ למקום החקק, כיון שמדין 'לבוד' נדון כאילו יש שם דופן (טור תרלג. וראה ב"י ב"ח ופרישה שם, שדנו מדוע אין להכשיר חוץ לחקק מדין 'פסל', והביכורי יעקב שם יישב לפי ביאורו הנ"ל).

ודוקא כשיש בחקק שיעור סוכה באורך וברוחב (רש"י לעיל ע"א ד"ה כדי; רי"צ גיאת הל' סוכה; רא"ה), אבל בפחות מכך נחשב 'דירה סרוחה' (ריטב"א; ר"ן) [ודין זה הוא גם לסוברים שמדין 'לבוד' נחשב שהחקק מגיע עד הכותל, כיון ששם 'דירה סרוחה' תלוי בשיעור הסוכה במציאות (שיעורי רבי אליהו ברוך)]. ויש שפירשו, שהסוכה כשרה אם אין בחקק שיעור סוכה, שמדין 'לבוד' רואים כאילו ניטלה הקרקע שבצד החקק, ונמצא שיש שם שיעור סוכה באורך וברוחב בגובה עשרה טפחים (המכתם, בשם יש אומרים; צרור החיים דרך ג, ב, בשם הרמב"ן).

הָכָא לְשַׁוּוֵי לְדוֹפֶן פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים אֵין אִי לֹא לֹא - שבפחות מגובה עשרה טפחים אין שם דופן עליו, ולכן צריך שיהיה שיעור 'לבוד' מהחקק ולכותל (רש"י). ולענין שבת, בית שבחלל שבתוכו אין גובה עשרה טפחים, ויחד עם התקרה יש בו גובה עשרה טפחים מבחוץ, וחקק בו להשלימו לעשרה, נעשה רשות היחיד, ולא נאמר התנאי המוזכר בגמ' כאן שצריך שיהיה פחות משלשה טפחים מהחקק לכותל הבית [כמבואר בשבת (ז, ב)], משום שדוקא לענין סוכה שצריך שמחיצותיה יהיו סמוכות לסכך, וכפי ששנינו (לקמן יז, א) שאם 'הרחיק את הסיכוך מן הדפנות שלשה טפחים פסולה', צריך שיהיה פחות משלשה טפחים מהחקק ולכותל, כדי שיחשב שהמחיצה סמוכה לסכך (תוס' שבת שם ד"ה ואם. וכע"ז תוס' כאן ד"ה פחות, וריטב"א ור"ן כאן ובשבת שם).

ויש שפירשו, שהחילוק האם יש גובה עשרה במחיצות מבחוץ, שלגבי בית מדובר שיש בו גובה עשרה מבחוץ, ומה שחקק בו להשלימו לעשרה הוא רק כדי שיהיה בו חלל עשרה, בזה אין צריך לצרף את כותל החקק לכותל הבית, ולכן גם אם יש שלשה טפחים מהחקק ולכותל נחשב רשות היחיד, מה שאין כן בסוגייתנו לענין סוכה, מדובר שהמחיצות אינן גבוהות עשרה מבחוץ, וצריך לצרף לשיעור עשרה את כותל החקק, ולכן צריך שיהיה ביניהם פחות משלשה טפחים (תוס' ישנים שם, ע"פ הגירסא המובאת בהגהות וציונים שם; גליון תוס' שם, בשם תוס' שאנץ. וראה רא"ש שם א, יא, ותוס' רא"ש שם).

וּבָנָה בָּהּ עַמּוּד שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים וְכוּ' - אבל בפחות מעשרה טפחים לכולי עלמא אין אומרים 'גוד אסיק', משום שדין זה הוא הלכה ב'מחיצה', ובפחות מעשרה טפחים אינה נחשבת 'מחיצה' (ריטב"א).

ודוקא כשהעמוד רחוק מדפנות הסוכה יותר מארבע אמות, אבל בפחות מכך אומרים 'דופן עקומה', ודפנות הסוכה שחוץ לעמוד מועילות להכשיר את המקום שעל גבי העמוד (רש"י, ע"פ המכתם לעיל ע"א ורבי אברהם מן ההר וערוך לנר; ריטב"א; רא"ש א, ה). ויש שסוברים, שאין אומרים בזה 'דופן עקומה', שכיון שהעמוד גבוה עשרה טפחים, חולק רשות לעצמו ואינו ניתב בדפנות הסוכה (רי"צ גיאת הל' סוכה, הובא בראש שם; ר"ן). ■ להלכה, גם אם העמוד גבוה עשרה, אומרים 'דופן עקומה' (ע"פ שו"ע או"ח תרלג, ז).

בְּעֵינָן מְחִיצוֹת הַנִּיכָּרוֹת וְלֵיכָּא - שבסוכה צריך שיהיו מחיצותיה ניכרות כעין דירה, ולכן לא מועיל בה 'גוד אסיק' כפי שמועיל לגבי שבת (ר"ן, וכע"ז בריטב"א). ויש שפירשו, שההלכה של 'גוד אסיק' נאמרה דוקא במחיצות הניכרות שבהן שייך לומר שרואים את המחיצות כממשיכות ועולות, ולא בעמוד שהוא אטום כולו ואין ניכר שיש בו מחיצות [וגם לגבי שבת אין אומרים 'גוד אסיק' במחיצות שאינן ניכרות, והטעם שעמוד נחשב רשות היחיד אף על פי שאין לו מחיצות הניכרות, הוא משום שתשמישו חלוק מרשות הרבים] (מאירי; חי' הגר"ח סוכה ד, יא, בדעת הרמב"ן, וראה שם בדעת הרמב"ם. וכע"ז פירש רבי אברהם מן ההר).

ולדעת המפרשים ש'מחיצות הניכרות' האמור הוא דין במחיצות סוכה, יש שפירש שההלכה למשה מסיני שאומרים 'גוד אסיק' במחיצות [כמבואר בגמ' להלן (ו, ב)], נאמרה רק לענין מחיצות שבת ולא לענין מחיצות סוכה (ר"ן). ולשיטתו, הכשר סוכה שדפנותיה גבוהות עשרה טפחים והסכך גבוה הרבה [ודינה מבואר במשנה לקמן (טז, א)], אינו מדין 'גוד אסיק', שכיון שאין צריך שמחיצות הסוכה יגיעו עד הסכך, די בכך שהן גבוהות עשרה טפחים (ערוך לנר כאן ולהלן ו, ב; קהלות יעקב ד. וראה רש"י ד"ה גוד: 'הגביהם עשרה'). ויש שפירשו, שהכשר סוכה זו הוא מדין 'גוד אסיק' (רא"ה וריטב"א לקמן טז, א. וראה רא"ה כאן: 'כאלו הם עולות עד לסכך'). ולשיטתם, דוקא בעמוד לא אומרים 'גוד אסיק' להכשיר הסוכה, משום שאין מחיצותיו ניכרות, אבל מחיצות גבוהות עשרה נחשבות מחיצות הניכרות, ואומרים בהן 'גוד אסיק' (שיעורי רבי אליהו ברוך. וראה שם ביאור נוסף).

מַחְלוֹקֶת עַל שָׁפַת הַגָּג דְּרַבִּי יַעֲקֹב סָבַר אַמְרִינַן גּוּד אַסֵּיק מְחִיצָתָא, וגם לרבא הסובר שבעמוד אין אומרים 'גוד אסיק' מפני שאין מחיצותיו ניכרות, כאן אומרים 'גוד אסיק', משום שכותלי הבית שהם המחיצות שעליהם אומרים 'גוד אסיק', ניכרים למטה בבית (תוס' ד"ה אבל; רא"ה; ריטב"א. וראה גם רש"י ד"ה מחלוקת).

וְרַבָּנַן סָבְרִי לֹא אַמְרִינַן גּוּד אַסֵּיק מְחִיצָתָא, משום שאין המחיצות ניכרות בסוכה עצמה [וכדעת רבא שצריך מחיצות הניכרות] (רא"ה; ריטב"א. וראה ערוך לנר).

■ להלכה, נעץ ארבעה קונדיסין, בין באמצע הגג ובין על שפת הגג, וסיכך על גבם, פסולה [כדעת חכמים לפי רב נחמן, ולחומרא שמא נחלקו גם על שפת הגג]. ויש אומרים, שבנעץ על שפת הגג כשרה [כדעת חכמים לפי רב נחמן, ונחלקו רק באמצע הגג] (שו"ע או"ח תרל, ו). והלכה כדעה הראשונה (משנ"ב שם, לא. וראה שעה"צ שם, ל).

■ המשך במילואים עמ' 119